

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

№ 3, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.1

*О. С. Бондаренко,
кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

*E. S. Bondarenko,
Candidate of economic sciences, Ph.D., associate professor,
Kherson national technical University*

FORMATION AND USING OF FINANCIAL RESOURCES BY BUSINESS ENTITIES IN UKRAINIAN LIGHT INDUSTRY

Досліджено обсяги та структуру активів суб'єктів господарювання у промисловості та легкій промисловості, проведено порівняльний аналіз, визначено позитивні та негативні тенденції, обґрунтовано вплив на стан формування та використання фінансових ресурсів, визначено можливі напрями їх покращення.

Was investigated space and structure of economical subjects in industry and light industry, comparative analyzed, determined positive and negative tendentious, justified influence on using and formation of financial recourses, determined ways of its improvement.

Ключові слова: *фінанси, фінансові ресурси, суб'єкти господарювання, легка промисловість.*

Key words: *finance, financial resources, business entity, light industry.*

Постановка проблеми. В Україні через недостатню увагу до управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання наслідком фінансової кризи стало суттєве невиконання договірних зобов'язань, зниження обсягів інвестицій, порушення координації в господарських процесах. Значною мірою це стосується легкої промисловості, де найгостріше постає проблема розробки дієвих фінансових стратегій і тактики дій фінансових менеджерів у процесі реалізації господарських операцій за різними стадіями логістичних ланцюгів. Виходячи з цього, оцінка сучасного стану формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання легкої промисловості є важливою у напрямку виявлення існуючих недоліків та подальшої розробки заходів щодо удосконалення підходів до управління фінансовими потоками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками багато науковців досліджують проблеми управління фінансами підприємств різних видів економічної діяльності [1-5]. При цьому, дослідники зазначають, що в умовах інституційних перетворень оцінка сучасного стану складових фінансів різних рівнів та видів економічної діяльності є вагомим для розробки дієвих інструментів фінансової політики та побудови системи формування прогнозу економічного розвитку держави [1]. Особливого значення управління фінансами набуває у легкої промисловості – галузі економіки, що відрізняється значною матеріалоємністю. Розробка дієвих механізмів управління фінансами в легкої промисловості можливі за умови дослідження тенденцій формування та використання фінансових ресурсів.

Постановка завдання. У зв'язку з цим, метою статті є дослідження тенденцій формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в легкої промисловості України, а також обґрунтування напрямів покращення управління ними.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ресурси знаходяться в основі господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання. Їх обсяги, узгодження джерел формування та напрямів використання у фінансових планах визначають перспективи існування підприємств та подальший розвиток. Обґрунтування раціональних обсягів та структури фінансових ресурсів, а також результативність багатьох фінансових рішень досягаються під час фінансового планування та прогнозування [2]. Проте важливою складовою фінансового планування та прогнозування є визнання факту стійкості зміни обсягів фінансових ресурсів від одного звітного періоду до іншого.

Динаміка обсягів активів суб'єктів господарювання в легкої промисловості у порівнянні з обсягами активів в промисловості представлено в табл. 1.

Таблиця 1.
Динаміка обсягів активів суб'єктів господарювання в промисловості та легкої промисловості в 2007 - 2014 р. р.

Роки	Активи, млн. грн.					
	Промисловість			Легка промисловість		
	Всього	Необоротні активи	Оборотні активи	Всього	Необоротні активи	Оборотні активи
2007	768537,9	404378,2	364159,7	8212,5	3869,0	4343,5
2008	972558,0	491341,4	481216,6	9469,9	4210,7	5259,8
2009	1088075,7	546823,6	541252,1	10087,5	4701,1	5383,9
2010	1215079,5	583432,1	631647,4	10851,9	4954,7	5897,2
2011	1372924,3	659349,0	713575,4	11622,9	5241,1	6381,8
2012	1743358,2	957255,7	786102,5	12137,5	5352,5	6785,0

2013	1871660,1	1032951,9	838708,6	12755,9	5564,0	7191,9
2014	1999962,8	1108648,1	891314,7	13630,1	5945,3	7684,8

Зміни обсягів активів в промисловості, так і в легкій промисловості, за останні роки відображають постійне їх зростання. При цьому обсяги активів в промисловості порівняно з 2007 роком зросли у 2,6 рази, на відміну від легкої промисловості, де зростання склало 1,65 раз. Така ситуація характеризує значно нижчі темпи росту активів по легкій промисловості порівняно з промисловістю взагалі.

Поряд з обсягами активів, зростання характерне як для обсягів необоротних активів так і оборотних активів промисловості, легкої промисловості та її підгалузей. Питома вага необоротних активів промисловості змінювалася з 52,6% у 2007 році до 55,4% у 2014 році, а питома вага оборотних активів відповідно зменшилася з 47,4% у 2007 році до 44,6% у 2014 році. Характерним для суб'єктів господарювання легкої промисловості є перевищення частки оборотних активів над необоротними - відбулися зміни у сторону збільшення питомої ваги оборотних активів (у 2007 році становили 52,9%, у 2014 році - 56,4%) та зменшення необоротних (47,1%, та 43,6%, відповідно). В цілому обсяги оборотних активів 2014 році порівняно з 2007 роком зросли на 76,9% або на 3341,3 млн. грн.. Тенденції до зростання оборотних активів є характерними і для окремих підгалузей легкої промисловості: у текстильному виробництві оборотні активи зросли за аналізований період на 30,7%; у виробництві одягу відповідно на 281,8%; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів на 177,9%. У 2014 році порівняно з 2007 роком необоротні активи по промисловості в цілому зросли на 704269,9 млн.грн. або у 2,7 рази; по легкій промисловості відповідно на 1907,6 млн.грн. чи 49,3%; у текстильному виробництві зростання сталося всього на 3,2%; у виробництві одягу приріст необоротних активів становить 667,2 млн.грн. або 54,8%; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів приріст становить 1231,5 млн.грн. або 153,2%. Основні засоби та нематеріальні активи займають найбільшу питому вагу: по промисловості питома вага за період 2007-2014 р.р. зросла на 8,5 п.п.; по легкій промисловості зменшилася з 76,0% у 2007 році до 70,1% у 2014 році; по текстильному виробництві зменшилася з 77,3% у 2007 році до 69,8% у 2014 році; у виробництві одягу зросла з 80,5% у 2007 році до 83,0% у 2014 році; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів скоротилася з 66,2% у 2007 році до 58,2% у 2014 році. Незавершені капітальні інвестиції в структурі необоротних активів займали не досить велику питому вагу, яка за аналізований період характеризувалася зменшенням (по промисловості 14,9-11,6%; по легкій промисловості 10,1-6,3%; по текстильному виробництву - 12,1-6,8%; у виробництві одягу - 8,6-9,1%; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів - 7,8-3,4%). Така ситуація відображає позбавленість суб'єктів господарювання від активного інвестування коштів через обмеженість власних фінансових ресурсів, невигідність довгострокових кредитів, що обумовлюється нестабільністю курсу національної грошової одиниці та проблемами в банківській сфері. Хоча варто зазначити, що довгострокові фінансові інвестиції в структурі необоротних активів суб'єктів господарювання легкої промисловості зросли як у абсолютному виразі, так і за питомою вагою. Така ситуація показує, що не зважаючи на фінансову та політичну кризу в Україні, суб'єкти господарювання продовжують незначними обсягами інвестувати кошти у свій розвиток для забезпечення конкурентоздатності продукції та виходу на міжнародні ринки.

При цьому як по промисловості, так і по легкій промисловості, темпи росту активів мають стійку тенденцію до зниження. Якщо в 2008 році темпи росту активів по промисловості склали 126,55 %, по легкій промисловості 115,31%, то в 2014 році - 106,86 % та 106,16% відповідно. Темпи змін обсягів необоротних активів по промисловості відзначаються коливанням як в сторону збільшення (в 2008, 2011, 2012 роки), так і в сторону зменшення (2009, 2010, 2013, 2014 роки), а в легкій промисловості прослідковується стрімка тенденція до їх зниження (крім 2014 року). Для темпів росту оборотних активів по промисловості взагалі і легкої промисловості зокрема характерним є їх поступове зниження. В легкій промисловості спостерігається перевищення темпів зростання оборотних активів порівняно з необоротними активами (рис. 1.).

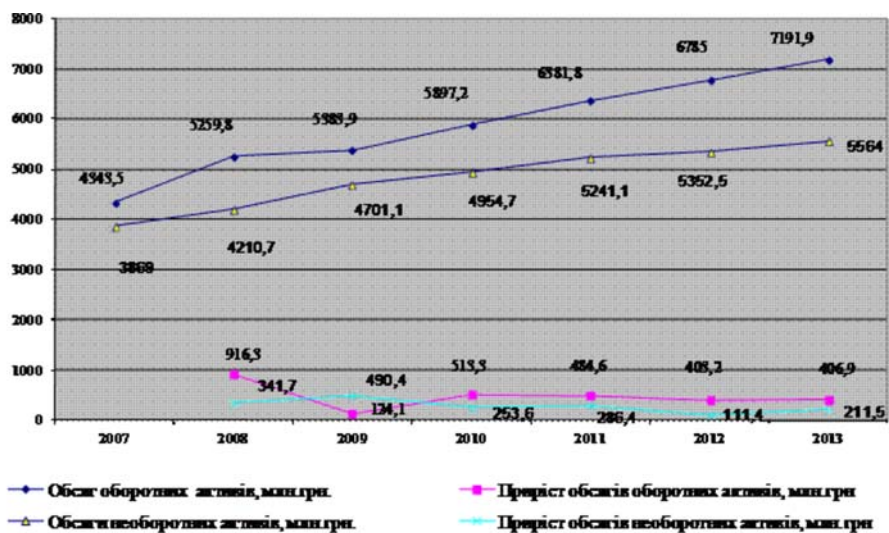

Рис. 1. Динаміка обсягів та приросту необоротних та оборотних активів суб'єктів господарювання в легкій промисловості

Перевищення приросту обсягів оборотних активів над необоротними активами ще раз підтверджує низькі фінансові можливості суб'єктів господарювання в легкій промисловості, які характеризують практичну відсутність вкладень в оновлення основних засобів та відображають заморожування коштів в оборотних активах, що спричинено зростанням обсягів дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, складування виробничих запасів з метою мінімізації інфляційних ризиків, накопиченням готової продукції, спричиненим недостатнім попитом через неплатоспроможність населення.

Обсяги необоротних та оборотних активів, а також співвідношення між ними відіграє важливу роль в управлінні фінансовими ресурсами. З одного боку, нестача оборотних активів призводить до періодичних збоїв у діяльності суб'єктів господарювання, зниження ліквідності та фінансової стабільності, з іншого, нестача необоротних - до невиконання запланованих обсягів виробництва, недостатності обладнання та робочих приміщень і, в результаті, до зниження економічного потенціалу. Разом з цим, надмірний обсяг оборотних активів зумовлює наявність у суб'єктів господарювання тимчасово вільних, недіючих активів, надлишкові витрати фінансування, в результаті, зниження прибутку; а надмірний обсяг необоротних - до погіршення рівня їх корисного використання та зниження вартості підприємства. Тому оптимізація структури необоротних та оборотних активів вимагає врахування галузевих особливостей та специфіки підгалузей, тривалості фінансового циклу, врахування оцінки позитивних та негативних змін.

У розрізі підгалузей легкої промисловості відбуваються тенденції, які не відповідають повною мірою тенденціям легкої промисловості та промисловості в цілому. Обсяги активів у 2014 році порівняно з 2007 роком зросли у текстильному виробництві на 10,5% (на 327,7 млн. грн.), у виробництві одягу на 115,2% або на 2749,3 млн. грн., у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів відповідно на 105,8% або на 2293,7 млн. грн. Відбулися зміни і в структурі активів зазначених підгалузей: у 2007 році для текстильного виробництва було характерним співвідношення 43,5% необоротних активів та 56,7% оборотних; у 2014 році це співвідношення стало 46,3% необоротних активів до 53,7% оборотних активів. У 2007 році у виробництві одягу структура активів відображала перевищення необоротних над оборотними (51,0% та 49,0%), в 2014 році суттєву їх зміну у сторону стрімкого зростання оборотних (39,7% та 60,3% відповідно). Для виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів характерним є перевищення необоротних активів над оборотними та спостерігаються істотні зміни у напрямку зростання їх частки. В 2007 рік необоротні активи склали 37,1%, оборотні - 62,9%, у 2014 році - 45,3% та 54,7% відповідно. Як показують розрахунки, хоча ці три підгалузі відносяться до легкої промисловості обсяги та структура фінансових ресурсів суттєво відрізняється. Такий стан речей характеризує відсутність стабільності в управлінні фінансовими ресурсами, хаотичність рішень в легкій промисловості, їх не адаптованість до сучасних умов функціонування підприємств. В результаті це визначає необхідність пошуку нових підходів до управління фінансовими ресурсами, а саме узгодженого управління їх динамічним і статичним станами.

У напрямку розробки дієвих підходів до управління фінансовими потоками відіграють обсяги оборотних активів. Вони визначають рівень ліквідності та платоспроможності підприємств, який є взаємозалежним з параметрами фінансових потоків. Для більш глибокого дослідження тенденцій змін обсягів оборотних активів суб'єктів господарювання в легкій промисловості важливим є вивчення структури оборотних активів по промисловості взагалі, по легкій промисловості та окремих її підгалузях.

Структура оборотних активів по легкій промисловості за період з 2007 по 2014 роки представлена в табл. 2.

Таблиця 2.
Структура оборотних активів суб'єктів господарювання легкої промисловості в 2007-2014 рр.

Роки	Оборотні активи, %						
	Запаси	Поточні біологічні активи	Дебіторська заборгованість за розрахунками	Поточні фінансові інвестиції	Грошові кошти	Витрати майбутніх періодів	Інші оборотні активи
Промисловість							
2007	30,3	-	58,2	1,9	6,5	6,5	3,1
2008	27,3	-	62,5	2,0	5,5	5,5	2,7
2009	24,4	-	66,3	2,2	4,3	4,3	2,8
2010	25,2	-	64,8	2,2	5,0	5,0	2,8
2011	26,5	-	63,7	1,8	5,4	5,4	2,6
2012	26,3	-	63,4	1,8	6,1	6,1	2,4
2013	26,6	0,1	61,2	1,3	6,3	6,3	2,8
2014	26,5	0,1	61,2	1,4	6,2	6,2	3,0
Легка промисловість							
2007	36,6	-	53,9	1,0	1,0	-	1,8
2008	34,9	-	55,6	1,9	1,9	-	1,7
2009	32,2	-	57,2	2,9	2,9	-	1,5
2010	32,6	-	55,7	4,4	4,4	-	1,6
2011	35,6	-	51,4	3,3	3,3	-	1,5
2012	36,7	-	50,3	2,1	2,1	-	1,6
2013	37,9	-	46,2	1,4	1,4	3,3	2,0
2014	37,8	-	46,1	1,5	1,5	3,3	2,7
Текстильне виробництво							
2007	40,5	-	52,0	52,0	4,5	-	2,1
2008	39,0	-	51,9	51,9	5,3	-	2,1
2009	36,9	-	56,3	56,3	4,6	-	1,6
2010	40,6	-	52,4	52,4	4,7	-	1,6
2011	44,1	-	50,1	50,1	3,7	-	1,3
2012	44,6	-	48,9	48,9	3,6	-	1,5
2013	45,8	-	43,9	43,9	4,5	2,8	1,5
2014	45,2	-	43,3	43,3	4,7	3,8	1,5
Виробництво одягу							
2007	42,8	-	45,3	0,3	9,5	-	2,1
2008	37,8	-	49,1	0,2	10,6	-	2,3
2009	36,9	-	49,8	0,4	10,8	-	2,1
2010	39,2	-	48,6	0,0	10,0	-	2,2
2011	38,7	-	49,1	0,4	9,6	-	2,2
2012	43,0	-	46,4	-	8,5	0,8	2,1
2013	45,3	-	43,7	-	7,3	0,7	2,9
2014	44,5	-	44,5	-	7,5	-	2,8
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів							
2007	28,9	-	60,8	1,9	7,3	-	1,1
2008	28,5	-	64,2	3,5	3,0	-	0,8
2009	21,9	-	64,9	8,3	4,1	-	0,8
2010	21,4	-	68,8	5,0	3,6	-	1,2
2011	23,1	-	54,3	9,5	12,0	-	1,1
2012	21,8	-	55,8	5,2	15,9	-	1,3
2013	21,8	-	51,3	4,1	15,5	5,9	1,4
2014	21,8	-	51,3	4,0	15,6	5,9	1,4

Результати аналізу показують, що структура оборотних активів у промисловості, легкій промисловості та її підгалузях має деякі спільні та відмінні риси. По промисловості, легкій промисловості та її підгалузях найбільшу частку займає дебіторська заборгованість. Її наявність вважається об'єктивним явищем за умови, коли контрагенти підприємства-кредитора виконують свої договірні зобов'язання. Однак структура активів суб'єктів господарювання, де питома вага дебіторської заборгованості становить 40-50% від обсягів оборотних активів не є ефективною.

Дебіторська заборгованість у структурі оборотних активів по промисловості за аналізований період зросла з 58,2% до 61,2%, що становить 3,0 п. п. (в обсягах зростання це становить 33555,8 млн. грн.). Для легкої промисловості та її підгалузей характерними є такі тенденції: 1) дебіторська заборгованість по легкій промисловості у структурі оборотних активів скоротилася на 7,8 п.п., а за обсягами зросла на 56,1% (1261,8 млн. грн.); 2) по текстильному виробництву частка дебіторської заборгованості у оборотних активах зменшилася на 8,7 п.п., а у обсягах зросла на 78,5 млн. грн., що становить 8,8%; 3) у виробництві одягу частка дебіторської заборгованості у оборотних активах скоротилася на 0,8 п.п., а в обсягах зросла на 936,6 млн. грн. або у 2,8 рази; 4) у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів питома вага дебіторської заборгованості скоротилася на 9,5 п.п., але за обсягами вона зросла на 415,7 млн. грн. (у 1,5 рази).

Позитивною тенденцією в діяльності суб'єктів господарювання легкої промисловості можна вважати зниження частки дебіторської заборгованості в оборотних активах. Разом з цим, зростання її обсягів пов'язане з продовженням кризи неплатежів та нерациональною політикою щодо її інкасації. Стосовно її оборотності, то за період з 2007 року по 2014 рік значення коефіцієнта оборотності як для промисловості так і легкої промисловості було досить низьким.

На другому місці за величиною питомої ваги в структурі оборотних активів займають запаси. По промисловості вони за аналізований період коливаються від 30,3% в 2007 році до 26,5% в 2014 році, що відображає скорочення частки. По легкій промисловості – з 36,6% до 37,8% відповідно, що відображає протилежну тенденцію до промисловості - її зростання. Також суттєві відмінності має частка запасів за підгалузями легкої промисловості: у текстильному виробництві запаси змінювалися з 40,5% до 45,2%; у виробництві одягу з 42,8% до 44,5%; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів з 28,9% до 21,8%. Аналізуючи

частку запасів, доцільно зазначити, що при її скороченні обсяги запасів зросли по всіх досліджуваних напрямках: в промисловості - на 126976,6 млн. грн., в легкій промисловості - на 1291,7 млн. грн., по текстильному виробництву - на 316,1 млн. грн., у виробництві одягу - на 966,1 млн. грн., у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 134,3 млн. грн. Це може відбуватися за рахунок специфіки кожного виробництва, а також на основі прийняття тих чи інших фінансових рішень по управлінню фінансовими потоками, їх спрямуванню та ефективному використанню. Збільшення оборотних активів у запасах приводить до зменшення їх обсягів у обороті та знижує ефективність використання фінансових ресурсів.

Частка грошових коштів в оборотних активах по промисловості за період з 2007 року по 2014 рік залишається практично незмінною (6,5% та 6,2% відповідно), а по легкій промисловості зростає (питома вага грошових коштів за період 2007-2014 р. р. збільшилася на 2,5 п. п. або на 412,2 млн. грн.). Збільшення обсягів поточних фінансових інвестицій та грошових коштів є позитивним для діяльності суб'єктів господарювання легкої промисловості, хоча на більшості з них потреба в грошових коштах перевищує їх наявність. Поточні фінансові інвестиції у структурі оборотних активів по промисловості скоротилися на 0,6 п. п., у той же час по легкій промисловості вони виросли на 0,4 п. п. Питома вага поточних фінансових інвестицій у текстильному виробництві зросла на 0,6 п.п.; у виготовленні одягу скоротилася на 0,3 п. п.; у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів виросла на 2,1 п. п. При аналізі обсягів поточних фінансових інвестицій у структурі оборотних активів спостерігається такі тенденції: 1) по промисловості при зменшенні питомої ваги у структурі оборотних активів обсяги поточних фінансових інвестицій виросли у 1,9 рази або на 6876,2 млн. грн.; 2) по легкій промисловості при зростанні у структурі на 0,4 п.п. у обсягах сталося збільшення на 73,7 млн. грн., що показує відповідно зростання у 1,7 рази; 3) по текстильному виробництву спостерігається зростання у 2,3 рази при одночасному скороченні долі поточних фінансових інвестицій у структурі оборотних активів; 4) у виробництві одягу поточні фінансові інвестиції становлять незначну частку (0,04%) і при цьому вони зменшилися й за обсягами на 0,9 млн. грн.; 5) у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів у 2014 році становлять 4,0% від загальної суми оборотних активів та показують зростання за аналізований період у 3,8 рази порівняно з 2007 роком.

Висновки. Таким чином, сучасний стан формування та використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання промисловості та легкої промисловості зумовлює необхідність застосування невідкладних заходів щодо покращення управління ними. Вони мають бути спрямовані на вирішення завдань мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з можливими збитками від списання безнадійних боргів і дефіциту грошових коштів, втрат від інфляційного знецінення суми заборгованості, недоотриманого доходу у зв'язку з неможливістю активного комерційного використання коштів, інвестованих у дебіторську заборгованість; переходу на логістично-орієнтоване управління фінансовими потоками, яке зумовить раціональне формування та використання фінансових ресурсів.

Література.

1. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / За ред. І.Я. Чугунова. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
2. Чугунов І.Я. Фінансово-економічне прогнозування і планування / І.Я. Чугунов, Т.Г. Затонацька, А.В. Ставицький. – К.: НДФІ, 2007. – 312 с.
3. Азаренкова Г.М. Фінансові ресурси та фінансові потоки (теоретичний аналіз): монографія / Г.М. Азаренкова. – Харків: ПП Яковлева, 2003.– 103 с.
4. Срошкіна О.В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Д.: Національний гірничий ун-т, 2009.
5. Кравцова А.М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та ефективного використання [монографія] / А.М. Кравцова. – Вінниця: ПП Балук І.Б., 2010. – 220 с.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України /Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

References.

1. Chuhunov, I.Ya. (2009), *Finansy Ukrainy: instyutsiyni peretvorennia ta napryamy rozvytku* [Finance Ukraine: institutional transformation and development directions], Kyiv, Ukraine.
2. Chuhunov, I. Ya., Zatonatska, T. H., and Stavtyskyi, A. V. (2007), *Fiansovo-ekonomichne prohnozuvannia i planuvannia* [Financial and economic forecasting and planning], Kyiv: NDFI, Ukraine.
3. Azarenkova, H.M. (2003), *Finansovi resursy ta finansovi potoky (teoretychny analiz)* [Financial resources and financial flows (theoretical analysis)], Kharkiv: PP Yakovlyeva.
4. Yermoshkina, O.V. (2009), *Upravlinnia finansovymy potokamy promyslovykh pidpryemstv: teoriia, praktyka, perspektiv* [Management of financial flows of industrial enterprises: theory, practice, prospects]. Donets'k: Ukraine.
5. Kravtsova, A.M. (2010), *Finansovi resursy pidpryemstv: mekhanizm formuvannia ta efektyvnoho vykorystannia* [Financial resources of enterprises: the mechanism of forming and effective use]. Vinnytsia: Ukraine.
6. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy /Rezhym dostupu: www.ukrstat.gov.ua.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"